

Володимир Володимирович ТИМОШКО*(Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків)***ПРОЦЕСУАЛЬНІ ТА ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ**

У статті підкреслено, що під час розслідування воєнних злочинів роль огляду місця події є безспірно важливою, оскільки в ході її проведення вдається зафіксувати слідову інформацію, яка вказує на вчинення саме воєнних злочинів, які полягають у порушенні звичаїв та законів війни, задокументувати їх наслідки. Зазначено, що огляд місця події є невідкладною слідчою (розшуковою) дією, бо проводиться в першу чергу з моменту надходження інформації про вчинення кримінального правопорушення та полягає в якомога швидшому дослідженні місця події з прилеглою до нею територією з метою виявлення, фіксації та вилучення максимальної кількості слідової інформації в її первозданному вигляді. Вказано, що підстави та процесуальний порядок проведення огляду місця події визначені в ст.ст. 104–106, 223, 233, 237, 238 та 615 КПК України. З'ясовано, що специфіка тактики огляду місця події під час досудового розслідування воєнних злочинів визначається особливостями, що зумовлені кримінально-правовою та криміналістичною характеристиками вказаних злочинів, що знаходять своє безпосереднє відображення в обстановці місця події та слідовій картині вказаних правопорушень. Наголошено, що результативність і ефективність огляду місця події під час досудового розслідування воєнних злочинів полягає у правильній організації діяльності учасників цієї слідчої (розшукової) дії на всіх етапах його проведення – підготовчому, робочому, заключному. Визначено особливості підготовки, безпосереднього проведення та фіксації ходу і результатів проведення огляду місця події під час досудового розслідування воєнних злочинів.

Ключові слова: *воєнні злочини, огляд місця події, підстави, процесуальний порядок, тактичні особливості, досудове розслідування, збирання доказів.*

Постановка проблеми. Воєнні злочини відзначаються особливою суспільною небезпекою, на що вказує предмет їх посягання – мир, безпека людства та міжнародний правопорядок. У зв'язку з чим одним із пріоритетних напрямів діяльності нашої держави та міжнародних інституцій є запобігання та протидія названій протиправній діяльності. Україна, на превеликий жаль, зіткнулася із ситуацією, коли на її території ведуться активні бойові дії та вчиняється велика кількість воєнних злочинів. Зокрема, у 2022 році кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного

правопорядку становила 62128, з яких 60387 – порушення законів та звичаїв війни (воєнні злочини), у 2023 році відповідно 62667 і 60944. Питома вага названих правопорушень у структурі кримінальної протиправної діяльності відповідно становила у 2022 році 17,13 % і 16,65 %, у 2023 році – 13,18 % і 12,81 %¹. При цьому працівникам правоохоронних органів доводиться фіксувати та здійснювати досудове розслідування воєнних злочинів в умовах війни, що, своєю чергою, значно ускладнює їхню діяльність. Ба більше, до цього був відсутній досвід документування воєнних злочинів під час ведення активних бойових дій. Зазвичай, як демонструє історія, такі діяння розслідувалися після закінчення воєнних дій. Українські правоохоронці стали першопрохідцями в цьому напрямку.

З огляду на вищенаведені обставини вбачається своєчасним та актуальним питання про визначення процесуальних та тактичних особливостей огляду місця події під час досудового розслідування воєнних злочинів.

Поняття, види воєнних злочинів, їх кримінально-правова характеристика, кримінальні процесуальні та криміналістичні аспекти їх досудового розслідування, починаючи з 2022 року, все частіше є предметом наукових досліджень. Наприклад, указаним питанням приділяють увагу в своїх наукових напрацюваннях такі вчені та практики, як Ю. Л. Белоусов, І. В. Гловюк, О. М. Дуфенюк, В. В. Кікінчук, О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, М. І. Пашковський, О. В. Пчеліна, В. В. Романюк, Т. І. Савчук, Г. К. Тетерятник, Т. Г. Фоміна, М. С. Цуцкірідзе та інші. Але, зважаючи на відносну «новизну» вказаних правопорушень, відсутність комплексних досліджень проблематики досудового розслідування воєнних злочинів, очевидним є той факт, що велика кількість питань по сьогодні залишається дискусійною та невирішеною чи маловивченою.

Метою статті є визначення процесуальних та тактичних особливостей огляду місця події під час досудового розслідування воєнних злочинів.

Виклад основного матеріалу. Огляд місця події є невідкладною слідчою (розшуковою) дією. Це означає, що вона проводиться в першу чергу з моменту надходження інформації про вчинення кримінального правопорушення та полягає в якомога швидшому дослідженні місця події з прилеглою до нею територією з метою виявлення, фіксації та вилучення максимальної кількості слідової інформації в її первозданному вигляді. Це пояснюється тим, що під впливом різного роду факторів слідова інформація може видозмінитися чи взагалі бути знищеною, що, своєю чергою, в подальшому ускладнить чи-то унеможливить її дослідження задля отримання важливої для досудового розслідування вчиненого протиправного діяння. У зв'язку з цим навіть законодавець передбачив можливість проводити огляд місця події до початку досудового розслідування. Зокрема, в ч. 3 ст. 214 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України зазначається, що «здійснення досудового

¹ Статистика / Офіс Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/statistika>.

розслідування, крім випадків, передбачених цією частиною, до внесення відомостей до реєстру або без такого внесення не допускається і тягне за собою відповідальність, встановлену законом. У невідкладних випадках до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може бути проведений огляд місця події (відомості вносяться невідкладно після завершення огляду)»¹.

Під час розслідування воєнних злочинів роль огляду місця події є безспірно важливою, оскільки в ході її проведення вдається зафіксувати слідову інформацію, яка вказує на вчинення саме воєнних злочинів, які полягають у порушенні звичаїв та законів війни, задокументувати їх наслідки. Більше за все, варто відзначити, що документування воєнних злочинів відбувається під час, а не після завершення, воєнних дій необхідність своєчасних оглядів місця події є вкрай важливою та виправданою, адже в результаті бойових дій існує висока вірогідність, що вказане місце буде знищено чи суттєво змінено. Крім того, слід пам'ятати, що огляд місця події є чи не найбільш інформативною слідчою (розшуковою) дією та дозволяє зібрати «левову частку» доказів звірств рф в Україні, які в подальшому будуть використанні під час розгляду справ про збройну агресію проти нашої держави не тільки в національних судових інстанціях, а й у міжнародних. Тому перед працівниками правоохоронних органів лежить важливе завдання, яке полягає у своєчасному проведенні оглядів місця події під час розслідування воєнних злочинів із суворим дотриманням вимог чинного законодавства та з використанням сучасних досягнень науки та техніки.

Процесуальні вимоги до проведення огляду місця події визначені в ст. ст. 104–106, 223, 233, 237, 238 та 615 КПК України. Зокрема, загальними процесуальними проведення огляду місця події є наступні:

– «наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення ... мети»²;

– забезпечується участь осіб, «чиї права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені»³;

– залученим та присутнім під час проведення вказаної слідчої (розшукової) дії особам роз'яснюються їхні процесуальні права, обов'язки та відповідальність, «встановлена законом»;

– участь не менше двох понять, якщо в ході огляді місця події буде проведено огляд трупа. «Винятками є випадки застосування безперервного відеозапису ходу проведення відповідної слідчої (розшукової) дії». У разі, коли об'єктом огляду місця події є житло чи інше володіння особи», огляд місця події «здійснюються з обов'язковою участю не менше двох понять незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії». Проте у разі введення воєнного стану та якщо при

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

² Там само.

³ Там само.

проведенні огляду місця події «залучення понятих є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я», вказана слідча (розшукова) дія проводиться без залучення понятих. Але в такому разі «хід і результати проведення» огляду місця події «в обов'язковому порядку фіксуються доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису»¹;

– у випадку, якщо об'єктом огляду місця події є житло чи інше володіння особи, обов'язковою підставою для його проведення є отримання добровільної згоди особи, яка ними володіє, чи наявність ухвали слідчого судді. Винятком із вказаного правила є наявність «невідкладних випадків, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення»²;

– «для участі в огляді може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, законний представник та інші учасники кримінального провадження. З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціалістів». Вказані особи вправі робити заяви, які підлягають обов'язковому занесенню до протоколу огляду місця події³;

– у випадку проведення огляду трупа «одночасно з оглядом місця події» обов'язково залучається судово-медичний експерт або лікар, у разі неможливості залучення судово-медичного експерта до цієї слідчої (розшукової) дії;

– «при проведенні огляду дозволяється вилучення лише речей і документів, які мають значення для кримінального провадження, та речей, вилучених з обігу. Усі вилучені речі і документи підлягають негайному огляду і опечатуванню із завіренням підписами осіб, які брали участь у проведенні огляду. У разі якщо огляд речей і документів на місці здійснити неможливо або їх огляд пов'язаний з ускладненнями, вони тимчасово опечатуються і зберігаються у такому вигляді доти, доки не буде здійснено їх остаточні огляд і опечатування»⁴;

– за необхідності слідчий, прокурор управі заборонити будь-якій особі до завершення проведення огляду місця події залишати місце огляду та вчиняти певні дії;

– «при огляді слідчий, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження»⁵;

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

² Там само.

³ Там само.

⁴ Там само.

⁵ Там само.

– за результатами огляду місця події складається протокол. Він складається або в ході проведення огляду місця події або одразу після його закінчення. Проте «у разі введення воєнного стану» та «за відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення слідчих (розшукових) дій чи інших процесуальних дій фіксація здійснюється доступними технічними засобами з подальшим складенням відповідного протоколу не пізніше сімдесяти двох годин з моменту завершення таких слідчих (розшукових) дій чи відповідних процесуальних дій»¹.

Разом із тим результативність і ефективність огляду місця події, зокрема під час досудового розслідування воєнних злочинів, полягає у правильній організації діяльності учасників цієї слідчої (розшукової) дії на всіх етапах його проведення. Мова йде про активне використання криміналістичних рекомендацій з приводу підготовки, безпосереднього проведення та фіксацій ходу і результатів його проведення.

Підготовчий етап – це етап, коли з урахуванням наявної вихідної інформації визначаються тактичні завдання огляду місця події та обираються відповідні засоби та способи їх вирішення під час безпосереднього проведення огляду. При цьому на вказаному етапі вживаються заходи, спрямовані на створення сприятливих передумов для забезпечення продуктивності огляду місця події. У зв'язку з чим повністю погоджуємося із твердженням О. В. Пчеліної та Т. Г. Фоміної з приводу того, що специфіка тактики огляду місця події під час досудового розслідування воєнних злочинів визначається «особливостям, що зумовлені кримінально-правовою та криміналістичною характеристиками злочинів, пов'язаних зі збройною агресією проти України, що знаходять своє безпосереднє відображення в обстановці місця події та слідовій картині вказаних правопорушень»².

Окремо наголошуємо, що важливо відповідально підходити до підготовки до огляду місця події, зокрема під час досудового розслідування воєнних злочинів. Указаний етап не є формальністю. Навпаки, залежно від того, наскільки якісно буде здійснено підготовчі заходи, залежить вирішення тактичних завдань огляду місця події в якомога коротші строки із мінімальними затратами ресурсів. Так, «на підготовчому етапі аналізується вихідна інформація про подію кримінального правопорушення та її наслідки; визначаються доцільність і необхідність проведення огляду місця події, а також його цілі; вирішується питання про склад учасників цієї процесуальної дії, здійснюється розподіл і роз'яснення їхніх ролей, організовується взаємодія між ними; здійснюється матеріально-технічне забезпечення; забезпечується схоронність слідової картини на місці події;

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

² Пчеліна О. В., Фоміна Т. Г. Особливості проведення огляду місця події під час досудового розслідування злочинів, пов'язаних зі збройною агресією проти України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 253. DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-251-259.

визначаються межі місця події та методи проведення його огляду; вживаються заходи з виявлення та надання невідкладної допомоги постраждалим особам, а також забезпечення безпеки учасників огляду місця події тощо». При цьому «особливостями підготовчого етапу проведення огляду місця події під час досудового розслідування названих кримінальних правопорушень є забезпечення безпекової складової, правильний вибір сил і засобів для всебічного дослідження місця події з метою виявлення, фіксації та вилучення максимальної кількості слідів злочину й іншої доказової інформації»¹.

Дійсно, забезпечення безпекової складової є обов'язковою умовою проведення огляду місця події під час розслідування воєнних злочинів, адже безпека життя та здоров'я всіх учасників цієї слідчої (розшукової) дії є в пріоритеті. Тому важливо на підготовчому етапі проінструктувати всіх учасників цієї дії про їх поведінку на місці події, зокрема у разі виникнення загрози повторного обстрілу. Крім того, необхідно учасників огляду місця події забезпечити засобами індивідуального захисту (бронешилетами, шоломами, респіраторами, дихальними масками, спеціальним одягом, бахілами, рукавичками тощо). Більше за все, за наявності такого тактичного ризику як потенційної загрози життю та здоров'ю учасників огляду місця події варто розглянути можливість перенесення часу проведення цієї процесуальної дії або зменшення кількості учасників (наприклад, незалучення понятих) або використання дистанційно керованих роботів.

Також важливим питанням, яке повинно бути вирішеним на підготовчому етапі, є визначення складу слідчо-оперативної групи, яка буде проводити огляд місця події під час досудового розслідування воєнних злочинів. Зокрема, залежно від обсягів самого місця події, кількості слідчої інформації слід спочатку визначитися з методом проведення огляду та вже з його урахуванням – з кількістю та складом учасників огляду місця події. При цьому особлива увага повинна бути приділена вирішенню питання про залучення спеціалістів. Особливу роль у фіксуванні воєнних злочинів відіграють спеціалісти-криміналісти, котрі залучаються до проведення окремих процесуальних дій під час досудового розслідування вказаних правопорушень. Наприклад, «на сьогоднішній день спеціалісти-криміналісти:

– залучені як оператори сучасних БПЛА, що є одним з пріоритетних напрямків фіксації зруйнованих внаслідок російських ракетних атак житлових будинків та об'єктів критичної інфраструктури;

– створюють детальні 3-D моделі об'єктів й обставин внаслідок скоєних рф воєнних злочинів за допомогою сучасного сканера Z+F Imager 5016. Прилад дозволяє зробити це не тільки швидко, але й на відстані від зони потенційної небезпеки, адже нерідко росіяни свідомо обстрілюють

---

¹ Пчеліна О.В., Фоміна Т.Г. Особливості проведення огляду місця події під час досудового розслідування злочинів, пов'язаних зі збройною агресією проти України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 253. DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-251-259.

місця скоєння злочинів повторно, коли поліцейські та медики прибувають туди для порятунку людей;

– встановлюють ДНК-профіль людини за півтори години за допомогою мобільних приладів «ANDE RAPID DNA 6С», нерідко – із стовідсотковою ефективністю. Всього поліцейські мають 32 таких прилади: по одному в кожній області країни, а в прифронтових – по декілька»¹.

Крім того, під час розслідування воєнних злочинів використовуються спеціальні знання:

1) в галузі військової справи. Зокрема, «спеціалісти з питань застосування ракетних військ та артилерії, а також військової авіації. Вказані фахівці запрошуються від відповідних військових частин чи органів військового управління та залучаються до огляду місця події за необхідності визначення імовірних напрямків обстрілів, що призвели до загибелі чи поранення осіб та/або пошкодження (знищення) об'єктів, і встановлення типів озброєння, що використовувалося для здійснення обстрілів»²;

2) в галузі вибухотехніки з метою проведення заходів «з розмінування та перевірки на вибухобезпечність місця (об'єкта) огляду»³;

3) в галузі судової медицини для встановлення причини і часу настання смерті, механізму заподіяння смерті чи ушкоджень, характеру заподіяних особі ушкоджень, давності їх завдання та ознак, якими характеризується ймовірне знаряддя заподіяння смерті/ушкодження тощо.

Безперечно, під час досудового розслідування воєнних злочинів спеціальні знання можуть використовуватися й із інших галузей знань, окрім вищенаведених. Усе залежить від виду вчиненого воєнного злочину, його механізму та конкретної слідчої ситуації розслідування.

Робочий етап – це етап, коли відбувається безпосереднє дослідження місця події з використанням допомоги залучених спеціалістів, а також технічних засобів (БПЛА, засобів фотозйомки та відеозапису, вимірвальних засобів і т. п.) задля збирання слідчої інформації. Особлива

¹ Поліцейські представили результати розслідування воєнних злочинів в Україні на щорічному засіданні експертів в Гаазі / Національна поліція України: офіційний вебпортал. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/politseiski-predstavlyu-rezultaty-rozsliduvannia-voiennykh-zlochyniv-v-ukraini-na-shchorichnomu-zasidanni-ekspertiv-v-haazi>.

² Алгоритм дій слідчо-оперативних груп Національної поліції на звільнених від окупації територіях з документування воєнних злочинів (на прикладі звільнених територій Київської області). Київ: Гол. слідче управління Нац. поліції України, 2022. С. 3; Пчеліна О. В., Фоміна Т. Г. Особливості проведення огляду місця події під час досудового розслідування злочинів, пов'язаних зі збройною агресією проти України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 255. DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-251-259; Пам'ятка для курсантів закладів вищої освіти МВС України з документування злочинів, пов'язаних із збройною агресією РФ проти України: [практ. посіб.] / кол. авт.-уклад.: О. А. Моргунов, О. М. Музичук, В. В. Романюк та ін.; упоряд.: В. О. Невядовський; за заг. ред. В. В. Сокурєнка; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2023. С. 23–24.

³ Алгоритм дій слідчо-оперативних груп Національної поліції на звільнених від окупації територіях з документування воєнних злочинів (на прикладі звільнених територій Київської області). Київ: Гол. слідче управління Нац. поліції України, 2022. С. 3; Пчеліна О. В., Фоміна Т. Г. Особливості проведення огляду місця події під час досудового розслідування злочинів, пов'язаних зі збройною агресією проти України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 254. DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-251-259.

увага приділяється слідам обстрілу (ракетного удару); уламкам боєприпасів, вибухових пристроїв тощо; пошкодженням об'єктів цивільної, у тому числі критичної, інфраструктури; трупам; слідам біологічного пошкодження і т. п. При цьому важливо не тільки виявити сліди воєнних злочинів, а зафіксувати їх розташування в обстановці місця події та характерні ознаки, вилучити та упакувати належним чином. Крім того, слід пам'ятати, що в окремих випадках слід відбирати зразки та проби ґрунту, води тощо із зони ураження та прилеглої території. Окремо акцентуємо увагу, що під час досудового розслідування воєнних злочинів з урахуванням вірогідності обстрілу чи у випадку проведення бойових дій допускається під час огляду місця події не проводити на місці огляд трупа. У такому разі його огляд «здійснюється слідчим в бюро судово-медичної експертизи або іншому спеціально визначеному та облаштованому безпечному місці, із залученням судово-медичного експерта або лікаря з можливим подальшим направленням трупа для проведення судово-медичної експертизи (розтину) трупа»¹.

Заключний етап «полягає у фіксації ходу та результатів огляду місця події» під час досудового розслідування воєнних злочинів та «здійснюється з дотримання вимог ст. ст. 104–107, 615 КПК України. При цьому головним критерієм під час вибору способу та методу фіксації має бути максимально допустима швидкість його реалізації з огляду на небезпеку тривалого перебування членів СОГ у зоні можливого повторного ураження»². Як показує практика, фіксації огляду місця події здійснюється не тільки шляхом складання відповідного протоколу, а й із використанням технічних засобів, комп'ютерних технологій (виготовлення фототаблиць, у тому числі 3D-знімків, супутникових картографічних фотознімків, схематичних і масштабних планів, таблиць GPS-координат) тощо. Крім того, до протоколу огляду місця події в якості додатків можуть бути додані пояснення спеціалістів, а також довідка вибухотехніка про відсутність небезпечних вибухових матеріалів на місці проведення огляду.

Висновки. Отже, під час розслідування воєнних злочинів роль огляду місця події є безспірно важливою, оскільки в ході її проведення вдається зафіксувати слідову інформацію, яка вказує на вчинення саме воєнних злочинів, які полягають у порушенні звичаїв та законів війни, задокументувати їх наслідки. Процесуальні вимоги до проведення огляду місця події визначені в ст. ст. 104–106, 223, 233, 237, 238 та 615 КПК України.

---

¹ Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України: наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України, Офісу Генерального прокурора від 09.03.2022 № 177/450/46. *Офіційний вісник України*. 2022. № 20. С. 37. Ст. 1071.

² Пам'ятка щодо проведення огляду місця події після застосування окремих видів озброєння. Київ: Офіс Ген. прокурора України; Тренінговий центр прокурорів України, 2022. URL: <https://docs.google.com/document/d/1BlllyJn2ulttAfmsi6xhaFCaohGl7GhL/edit>; Пчеліна О. В., Фоміна Т. Г. Особливості проведення огляду місця події під час досудового розслідування злочинів, пов'язаних зі збройною агресією проти України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 256. DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-251-259.

Результативність і ефективність огляду місця події під час досудового розслідування воєнних злочинів полягає у правильній організації діяльності учасників цієї слідчої (розшукової) дії на всіх етапах його проведення – підготовчому, робочому, заключному.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алгоритм дій слідчо-оперативних груп Національної поліції на звільнених від окупації територіях з документування воєнних злочинів (на прикладі звільнених територій Київської області). Київ: Гол. слідче управління Нац. поліції України, 2022. 14 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

3. Пам'ятка для курсантів закладів вищої освіти МВС України з документування злочинів, пов'язаних із збройною агресією РФ проти України: [практ. посіб.] / кол. авт.-уклад.: О. А. Моргунов, О. М. Музичук, В. В. Романюк та ін.; упоряд.: В. О. Невядовський; за заг. ред. В.В. Сокурєнка; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2023. 42 с.

4. Пам'ятка щодо особливостей організації і проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування нападів (обстрілів) на цивільне населення та об'єкти цивільної інфраструктури. Київ: Офіс Ген. прокурора України; Тренінговий центр прокурорів України, 2022. 9 с.

5. Пам'ятка щодо проведення огляду місця події після застосування окремих видів озброєння. Київ: Офіс Ген. прокурора України; Тренінговий центр прокурорів України, 2022. URL: <https://docs.google.com/document/d/1BllyJn2ulttAfmsi6xhaFCaohGl7GhL/edit>.

6. Поліцейські представили результати розслідування воєнних злочинів в Україні на щорічному засіданні експертів в Гаазі / Національна поліція України: офіційний вебпортал. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/politseiski-predstavyly-rezultaty-rozsliduvannia-voiennykh-zlochyniv-v-ukraini-na-shchorichnomu-zasidanni-ekspertiv-v-haazi>.

7. Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України: наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України, Офісу Генерального прокурора від 09.03.2022 № 177/450/46. *Офіційний вісник України*. 2022. № 20. С. 37. Ст. 1071.

8. Пчеліна О. В., Фоміна Т. Г. Особливості проведення огляду місця події під час досудового розслідування злочинів, пов'язаних зі збройною агресією проти України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 251–259. DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-251-259.

9. Статистика / Офіс Генерального прокурора. URL:
<https://gp.gov.ua/ua/posts/statistika>.

Стаття надійшла до редакції 21.11.2023

Volodymyr V. TYMOSHKO,

Postgraduate Student

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

PROCEDURAL AND TACTICAL FEATURES OF THE EXAMINATION DURING THE PRE-TRIAL INVESTIGATION OF WAR CRIMES

In this article, it has been emphasized that during the investigation of war crimes, the role of the inspection of the scene of the incident is indisputably important, since during its conduct it is possible to record trace information that indicates the commission of war crimes, which consist in the violation of the customs and laws of war, and to document their consequences. It has been noted that the inspection of the scene of the incident is an urgent investigative (search) action, because it is carried out first of all from the moment of receiving information about the commission of a criminal offense and consists in the fastest possible investigation of the scene of the incident and the territory adjacent to it with the aim of identifying, fixing and extracting the maximum amount of evidence information in its original form. It has been indicated that the grounds and procedural procedure for conducting an inspection of the scene of the incident are defined in Art. Art. 104–106, 223, 233, 237, 238 and 615 of the Criminal Procedure Code of Ukraine. It has been found that the specifics of the tactics of inspection of the scene of the incident during the pre-trial investigation of war crimes are determined by the features determined by the criminal law and forensic characteristics of the specified crimes, which are directly reflected in the environment of the scene of the incident and the trace picture of the specified offenses. It has been emphasized that the effectiveness and efficiency of the inspection of the scene during the pre-trial investigation of war crimes lies in the correct organization of the activities of the participants of this investigative (search) action at all stages of its implementation - preparatory, working, final. The peculiarities of preparation, direct conduct and recording of the progress and results of the inspection of the scene of the incident during the pre-trial investigation of war crimes have been determined.

Key words: *war crimes, inspection of the scene, grounds, procedural order, tactical features, pre-trial investigation, collection of evidence.*